

روان‌شناسی رشد کودک

(اوایل کودکی دو تا شش سال)

با تأکید بر پیش‌دبستانی

کتاب راه‌های معلمان و مربیان پیش‌دبستانی

نصف

دکتر فخرالدین دادات مسینی

سرشناسه	:	حسینی، فخرالسادات.
عنوان و نام پدیدآور	:	روانشناسی رشد کودک (اوایل کودکی دو تا شش سال) با تاکید بر پیش دبستانی ... / مولف فخرالسادات حسینی.
مشخصات نشر	:	تهران: سبزیان گستر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	:	۲۹۴ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۷۰۵۷-۴۷-۶
روایت پهرست نویسی	:	فیفا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	روانشناسی رشد
موضوع	:	کودکان -- رشد
موضوع	:	کودکان -- روانشناسی
موضوع	:	کودکان -- پیش دبستانی -- روانشناسی
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۲ ۹۵۴ ۷ B۴
رده بندی دیویی	:	۵۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۳۹۹۴۹۶

روانشناسی رشد کودک

ناشر: سبزیان گستر

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۵۷-۴۷-۶

نوبت چاپ: اول

تعداد صفحه: ۲۹۴

تاریخ نشر: ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۰۰۰ عدد

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

آدرس: خیابان شهید مدنی - ایستگاه حسینی - کوچه مرادی پ ۲۸

تلفن: ۷۷۵۶۶۰۴۹

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل اول: ابعاد گوناگون رشد کودک پیش دبستانی

مقدمه	۱۵
رشد جسمانی	۱۷
ناهمبستگی در رشد جسمانی	۲۰
رشد من	۲۱
جانبی شدن و دست چپ و راست	۲۲
پیشرفتهای دیر در رشد مغز	۲۴
عوامل مؤثر در رشد و سلامت جسمانی	۲۵
سلامت عاطفی	۲۶
نظریه‌ی پیازه مرحله‌ی پیش عملیاتی	۲۹
بازی وانمود کردن	۳۰
محدودیت‌های تفکر پیش عملیاتی	۳۳
پژوهش جدید درباره‌ی تفکر پیش عملیاتی	۳۶
ارزیابی مرحله‌ی پیش عملیاتی	۴۱
نظریه‌ی اجتماعی - فرهنگی ویگوتسکی	۴۲
منشأ اجتماعی شناخت در اوایل کودکی	۴۴
ویگوتسکی و آموزش	۴۵
پردازش اطلاعات	۴۷
حافظه	۴۷
سواد در اوایل کودکی	۴۸
رشد زبان	۵۰
دستور زبان	۵۲
مکالمه	۵۳
کمک به زبان آموزی در اوایل کودکی	۵۴
گفتار	۵۵
گفتار خود محورانه	۵۷

۵۹	تحقیق لوریا در زمینه‌ی تنظیم رفتار به صورت کلامی
۶۱	خود نظم دهی و کارکرد عصب شناختی
۶۴	مرحله‌ی عمومی: ابتکار در برابر احساس گناه
۶۵	مرحله‌ی آلتی (ادیپی)
۶۷	خلاصه‌ی فصل اول

فصل دوم: فلسفه‌ی تربیتی ماریا مونتسوری

۷۱	دوره‌ی حساس نظم
۷۲	دوره‌ی حساس توجه به جزئیات
۷۶	مدرسه مونتسوری
۷۶	استقلال و تمرکز
۷۸	انتخاب آزاد
۸۱	خواندن و نوشتن
۸۴	سوء رفتار
۸۷	خلاصه‌ی فصل دوم

فصل سوم: دیدگاه‌های تاریخی بازی دربارۀ بازی

۹۰	ویژگی‌های اساسی بازی
۹۱	بازی، کار و آموزش و پرورش خردسالان
۹۵	نظریه‌های کلاسیک
۹۹	نظریه‌ی روان تحلیلی گری
۱۰۱	رویکرد شناختی - رشدی در زمینه‌ی بازی
۱۰۲	درون سازی و برون سازی
۱۰۵	نظریه‌های تنظیم انگیزش
۱۰۷	نظریه‌ی اجتماعی - تاریخی ویگوتسکی
۱۱۱	بازی‌های شانس
۱۱۴	خلاصه‌ی فصل سوم

فصل چهارم: روند بازی در سال‌های پیش از دبستان دو تا پنج سالگی

۱۱۶	بازی و رشد ذهنی در سال‌های پیش از دبستان
۱۲۰	آب بازی
۱۲۱	بازی نمادین
۱۲۳	میان واگرایی

ناموقعیت‌گرایی	۱۲۵
اثر سوء مصرف دارو بر بازی کودکان نوپا	۱۲۶
یکپارچگی	۱۲۷
جنبه‌های اجتماعی بازی نوزادان و کودکان نوپا	۱۲۸
ویژگی‌های عمومی کودک دبستانی	۱۲۹
پیدایش تفکر منطقی: نیاز به نظم و ترتیب	۱۲۹
گروه سالان دوره کودکی: نیاز به وابستگی	۱۳۱
رشد خودمختاری: نیاز به سازندگی	۱۳۳
بازی اجتماعی چیست؟	۱۳۵
فایده‌های بازی اجتماعی	۱۳۷
تسهیل‌دهی اجتماعی	۱۳۸
بازی اجتماعی - مایه	۱۴۲
توانایی نقش‌پذیری	۱۴۴
کودکان دارای ناتوانایی‌های اجتماعی	۱۴۸
کودکان دارای ناتوانایی‌های بینایی	۱۴۸
کودکان دارای تأخیر در رشد زبان	۱۵۱
کودکان دارای نارسایی‌های شنوایی	۱۵۲
کودکان دارای نارسایی‌های ذهنی	۱۵۳
بازی نمادین در کودکان دارای نارسایی‌های ذهنی	۱۵۵
کودکان دارای اختلال‌های هیجانی	۱۵۷
بازی نمادین در کودکان دارای اختلال‌های هیجانی	۱۵۸
خلاصه‌ی فصل چهارم	۱۶۰
فصل پنجم: فرآیند رشد و الگوهای عمومی بازی در کودکان پیش ازستان	
دو سالگی	۱۶۹
وسایل بازی	۱۶۹
سه سالگی	۱۷۰
وسایل بازی	۱۷۱
چهار سالگی	۱۷۲
وسایل بازی	۱۷۳
پنج سالگی	۱۷۴

۱۷۵.....	وسایل بازی
۱۷۶.....	الگوهای عمومی بازی
۱۷۹.....	روندهای تحولی در بازی اجتماعی
۱۸۰.....	دورنمای مطالعه پارتن
۱۸۱.....	روندهای تحولی در بازی خیالی
۱۸۳.....	تأثیر کامپیوتر در دوره پیش دبستانی بر بازی چیست؟
۱۸۵.....	نقش های بازی نمایشی
۱۸۸.....	لایم بازی نمایشی
۱۸۹.....	کارکردهای بازی نمایشی
۱۹۱.....	فایده های بازی نمایشی
۱۹۲.....	عوامل مؤثر بازی پیش دبستانی
۱۹۴.....	بازی و دلبستگی
۱۹۶.....	بازی و گسیختگی زناشویی
۱۹۷.....	آشنایی با همسالان
۱۹۹.....	سن همبازی ها
۲۰۰.....	مراقبت گروهی از کودکان
۲۰۳.....	آرایش فضای کلاس
۲۰۵.....	تأثیرات تلویزیون
۲۰۷.....	خلاصه ی فصل پنجم
	فصل ششم: راهکارهای عملی جهت مربیان
۲۱۲.....	رشد روانی- اجتماعی کودک طبق نظریه ی اریک اریکسون
۲۱۳.....	نقش والدین / مربیان کودک در پرورش احساس ابتکار و بینش کودکان
۲۱۴.....	راهکارهای تربیتی: ترغیب حس ابتکار در کودکان پیش دبستان
۲۱۵.....	مرحله کسب هویت جنسی در کودک
۲۱۶.....	رشد خویشتن پنداری در کودک
۲۱۷.....	والدین، کودک و محیط
۲۱۹.....	اختلالات نافذ رشد
۲۲۴.....	ملاک پذیرش همسالان
۲۲۵.....	الگوی انضباط و خود- کنترل گوردن
۲۲۸.....	روش بدون باخت برای حل تعارض در مقابل برد-باخت

چه زمانی نیازها واهداف والد/معلم و کودک/ نو آموز مغایر و ناهم ساز است؟.....	۲۲۹
- زیر مرحله بین بینی یا مفصلی:.....	۲۳۴
برونر(۱۹۶۶) و سه مرحله رشد شناختی کودکان:.....	۲۳۵
دیداری، شنیداری، بویایی و چشایی فراهم آورید.....	۲۳۶
ناتوانی یادگیری در پیش دبستانی.....	۲۳۷
راهکارهای زبان آموزی در نوآموزان.....	۲۴۰
توجه شنیداری.....	۲۴۱
حافظه دیداری.....	۲۴۳
اشکال هوناگون نظام زبان.....	۲۴۵
مشکلات نوشتن در.....	۲۴۶
ادراک شنیداری، صدای غیر زبانی.....	۲۴۷
درک واژه ها و مفهیم.....	۲۴۸
درک جمله.....	۲۴۹
ادراک شنیداری.....	۲۵۰
گوش دادن متقدانه.....	۲۵۱
آگاهی فرازبان شناختی.....	۲۵۲
آیا مهم است که ما همیشه احساسات کودک خود را تصدیق کنیم؟.....	۲۵۸
دعوت به همکاری.....	۲۶۰
روشهای زیر راه دیگر غیر از تنبیه را به ما نشان میدهد.....	۲۶۲
نکات بیشتری در مورد حل مشکلات قبل از حل مشکلات.....	۲۶۳
چرا برخی از کودکان از انگیزه ی کافی برخوردار نیستند.....	۲۶۴
عزت نفس / اعتماد بنفس.....	۲۶۶
تجاوز به حدود آنها.....	۲۶۷
به رخ کشیدن نواقص.....	۲۶۸
رشد اخلاقی نوآموزان، توازن متقابل بده بستان.....	۲۶۹
یک مربی خوب چگونه می تواند موفق باشد؟.....	۲۷۳
کلید موفقیت مربیان.....	۲۷۴
برنامه های آموزشی.....	۲۷۶
پیوست.....	۲۷۹
منابع.....	۲۹۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ (۲۶۹)
خداوند، قدرتش وسیع، و (به هر چیز) داناست. (به همین دلیل، به وعده‌های خود، وفا می‌کند.) (۲۶۸)

(خدا) دانش و حکمت را به هر کس بخواهد (و شایسته بداند) می‌دهد؛ و به هر کس دانش داده شود، خیر فراوانی داده شده است. و جز خردمندان، (این حقایق را درک نمی‌کنند) متذکر می‌گردند. (بقره، ۲۶۹)

همه‌ی ما مفاسد ذاتی در باره‌ی ماهیت طبیعت رشد در ذهن داریم. خیلی از موارد پیش می‌آید که آن‌ها را نمی‌بینیم رشد در اختیار ماست. یعنی کودکان آن چیزی می‌شوند که ما می‌خواهیم، فکری کنیم که کار آموزش دادن آنها، تصحیح اشتباهات شان، ارائه الگوی‌های خوب، و ترغیب آنها به یادگیری هرچه بیشتر است. چنین دید گاهی به حد کافی منطقی است و بسیاری از روان‌شناسان آن را پذیرفته‌اند. روان‌شناسان، زبان عملی‌تری را به کار می‌گیرند، اما چون فرض می‌کنند که والدین، معلمان و سایر افراد، تفکر و رفتار کودکان را می‌سازند، جنبه‌ی روان‌گون رشد کودک تا حدی تابع محیط‌های اجتماعی-آموزشی آنهاست.

رشد گرایان، هم به جنبه‌های نظری و هم جنبه‌های عملی رشد توجه دارند. به طور مثال، مونتسوری از روش‌های تعلیم و تربیت یادآور می‌کند که در آن، معلمان تلاش می‌کنند تا یادگیری کودکان را از طریق پاداش دادن به سبب‌های صحیح و انتقاد از اشتباهات آنها هدایت کند، ناراضی بود. از نظر او در چنین حالتی، استقلال کودکان مورد کم توجهی قرار می‌گیرد. و باعث می‌شود کودک برای ارزیابی عملکردش یا نادرست خود، به یک نیروی بیرونی (معلم) متکی باشد. در مقابل، او سعی می‌کند تا نشان دهد که اگر ما علایق خود انگیزه‌ی کودکان را مشاهده کنیم، می‌توانیم به آنها همراه آوردن تکالیفی کمک کنیم، تا آنکه آنها بصورت مستقل با تمرکز بیشتر، و بدون جهت دهی و انگیزش بیرونی، کار کنند. زیر به نظر او نیروی درونی وجود دارد که کودکان را وادار می‌دارد تا در هر مرحله از رشد، قابلیت‌های خود را به کمال برسانند. به همین دلیل، این کتاب، به قدر شناسی و توجه بیشتر به برخی از نظریه پردازان رشد‌گرای برجسته تخصیص یافته است. ما نظریه پردازان و ازجمله روان‌شناسان و کردارشناسان را مورد بحث قرار خواهیم داد. به علاوه به تلاش‌های اولیه در جهت یک پارچه کردن و وحدت

بخشیدن به دیدگاه‌های قدرتمند محیطی و رشد، توجه خواهیم کرد. بازی در کودکان ازپنج ویژگی‌ها اساسی برخوردار است. از درون کودک برانگیخته می‌شود، آزادانه انتخاب می‌شود، لذت بخش و واقعیت‌گریز است. بازی همواره و در همیشه‌ی تاریخ وجود داشته است. بازی همزاد و همنشین همیشگی نوزادان، کودکان و نوجوانان بوده است. در این کتاب با توجه به عرصه‌ی تعلیم و تربیت، به ویژگی‌های عمومی کودکان و سنین بازی‌های مختلف و استفاده‌ی از آن در آموزش آنان اهمیت داده شده است.

ش‌های افزوده شده را که نشانگر تاکید تربیتی خوانندگان است را، می‌توان در سرانجام کتاب یافت. بطور مثال با توجه به افزایش روز افزون تاثیر رویکردهای بافتی لئوویگ و کربن بر تفکر و دربار‌ی رشد و تربیت کودکان خردسال، شرح دیدگاه وی در زمینه‌ی رشد کودک، مورد توجه است. مولف کتاب با توجه به تجارب خویش در طول بیست و هفت سال، در فصل آخر به صورت کاربردی، راهکارهایی را ارائه و توضیحات عملی‌تری را معرفی کرده است. در خصوص نظریه‌ی گشتالت و تاثیر انواع ادراکات بر رشد زبان کودکان به تفصیل در فصل‌های مختلف پرداخته شده است. مهمترین بخش کتاب حاضر این است که معلمان و مربیان مراکز مختلف یادگیری و والدین می‌توانند از راهکارهای کاملاً کاربردی استفاده‌ی لازم ببینند. در بخش‌های مختلف کتاب از جمله فصل ششم کتاب نویسنده در صدد تبیین نظریه پردازان مختلف رشد کودکان، در ابعاد گوناگون رشد شناختی، روانی- اجتماعی، عاطفی و اخلاقی را کاملاً بصورت عملی بکار برده است. که می‌تواند در جایگاه خود اثر بی‌نظیری بر شمار آید. در انتهای فصل نمونه برگه‌های کاربردی جهت مربیان فراهم شده است.